

**DMYTRO MOTORNYI TAVRIA STATE
AGROTECHNOLOGICAL UNIVERSITY
Faculty «Economic and Business»**

Scientific papers
**OF DMYTRO MOTORNYI TAVRIA STATE
AGROTECHNOLOGICAL UNIVERSITY
(ECONOMIC SCIENCES)**

№ 3 (49)

Zaporizhzhia
2023

РЕДАКЦИЈА КОЛЕГІЯ	EDITORIAL BOARD
051 – Економіка	051 – Economy
Ткач А. А. – д.е.н., професор, Жешувська Політехніка ім. Ігнація Лукасевича, м. Ряшів, Польща	Tkach A. A. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Polytechnic RZESOWSKIEJ, Ryashiv, Poland
Двігун А. О. - д.е.н., професор, Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України	Dvihun A. O. – Doctor of Economic Sciences, Professor, National Institute for Strategic Studies in Ukraine National Institute of Strategic Studies under the President of Ukraine
Свиноус І. В. – д.е.н., професор, Білоцерківський національний аграрний університет	Svinous I. V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Bila Tserkva national agrarian university
Череп А. В. – д.е.н., професор, Запорізький національний університет	Cherep A. V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Zaporizhzhya national university
Єременко Д. В. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Yeremenko D. V. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., TSATU
Колокольчикова І. В. – д.е.н., доцент, ТДАТУ	Kolokolchikova I. V. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., TSATU
Кукіна Н. В. - к.е.н., доцент, ТДАТУ	Kukina N. V. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Почерніна Н. В. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Pochernina N. V. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Прус Ю. О. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Prus Y. O. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Демко В. С. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Demko V. S. – PhD, Ass. Prof., TSATU
071 – Облік і оподаткування	071 – Accounting and taxation
Чіобану Геннадій, університет Артифлекс, Бухарест, Румунія	Ghenadie Ciobanu, senior researcher ARTIFLEX” University of Bucharest, National Scientific Research Institute for Labour and Social Protection: Bucharest, RO
Давидюк Т. В. – д.е.н., професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	Davydiuk T. V. Doctor of Economic Sciences, Professor, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"
Сокіл О. Г. - д.е.н., професор, Національний університет "Львівська політехніка"	Sokol O. H. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Lviv Polytechnic National University
Трачова Д. М. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Trachova D. M. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU
Кучеркова С. О. - к.е.н., доцент, ТДАТУ	Kucherkova S. O.- Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Костякова А.А.- к.е.н., доцент, ТДАТУ	Kostyakova A. A. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Демчук О.О. - к.е.н., доцент, ТДАТУ	Demchuk O. M. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Сахно Л. А.- к.е.н., доцент, ТДАТУ	Sakhno L. A.- Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
072 – Фінанси, банківська справа та страхування	072 – Finance, banking and insurance
Жанна Черноштан - Балтійська міжнародна академія. Латвія.	Zanna Cernostana — Baltic International Academy, Latvia
Гривківська О. В. – д.е.н., професор; ПВНЗ «Європейський університет»	Hryvkivska O. V. – Doctor of Economic Sciences, Professor, PHEI «European University»
Давиденко Н. М. – д.е.н., професор, Національний університет біоресурсів і природокористування	Davidenko N. M. - Doctor of Economic Sciences, Professor, National university of life and environmental sciences
Танклевська Н. С. – д.е.н., професор, Державний торговельно-економічний університет, професор кафедри економіки та фінансів підприємства	Tanklevska N. S. - Doctor of Economic Sciences, Professor, State University of Trade and Economics, professor of the Department of Economics and Enterprise Finance
Вдовенко Л. О. – д.е.н., доцент; Вінницький національний аграрний університет	Vdovenko L. O. – Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., Vinnytsia national agrarian university
Трусова Н. В. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Trusova N. V. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU
Яцух О. О. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Yatsukh O. O. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU
Косторной С. В. - к.е.н., доцент, ТДАТУ	Kostornoi S. V. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Цап В. Д. - к.е.н., доцент, ТДАТУ	Tsap V. D.- Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Чкан І. О. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Chkan I. O. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
073 – Менеджмент	073 – Management
Огієнко М. М. — д.е.н., професор, Академія прикладних наук, Вища школа управління і адміністрування в Опольє, Польща	Ohiienko M. M. — Doctor of Economics, Professor, Academy of Applied Sciences Academy of Management and Administration in Opole, Poland
Судомир С. М. – д.е.н., професор, ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»	Sudomyr S. M. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Berezhany Agrotechnical Institute

Завгородній А. В. — д.е.н., професор, Миколаївський інститут розвитку людини Університету "Україна"	Zavhorodnii A. V. — Doctor of Economic Sciences, Professor, Mykolaiv Institute of Human Development of University "Ukraine"
Левків Г. Я.-д.е.н., професор, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького	Levkiv H. Y, Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of Department of Management, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviviv, Ukraine
Басюркіна Н. Й. - д.е.н., професор, Одеський національний технологічний університет	Basiurkina N. I. — Doctor of Economic Sciences, Professor, Odesa National University of Technology
Козак К. Б. - д.е.н., професор Одеський національний технологічний університет	Kozak K. B. — Doctor of Economic Sciences, Professor, Odesa National University of Technology
Ортіна Г. В. – д.н.держ.упр., професор, ТДАТУ	Ortina G. V. - Doctor of Science in Public Administration Prof., TSATU
Коноваленко А. С. - д.е.н., доцент, ТДАТУ	Konovalenko A. S. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., TSATU
Нехай В. В. - д.е.н., доцент, ТДАТУ	Nekhai V. V.- Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, TSATU
Агеєва І. В.-к.е.н., доцент, ТДАТУ	Ahieieva I. V.- Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
075 – Маркетинг	075 - Marketing
Вішал Дагар – д.е.н., професор, університет Амїті, Індія	Vishal Dagar – PhD, Ass. Professor, Amity University, India
Вей Фен – д.е.н., проф., Північно-західний університет A&F, Китай	Wei Feng – Doc.Ec.Sc., professor, Northwest A&F University
Керімова У. К. – д.е.н., професор, Казахський національний аграрний дослідницький університет, академік Національної академії наук Казахстану, Казахстан	Ukilai Kerimova – Doctor of Economic Sciences, Professor, Kazakh national agrarian research university, academician of the National academy of sciences of Kazakhstan, Almaty, Kazakhstan
Буднікевич І. М. – д.е.н., професор, Чернівецький національний університет	Budnikevych I. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor, Chernivtsi national university
Гончар В. В. - д.е.н., професор, Приазовський державний технічний університет	Gonchar V. V - Doctor of Economic Sciences, Professor, Pryazov State Technical University
Легеза Д. Г. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Legeza D. G. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU
Куліш Т. В. - к.е.н., доцент, ТДАТУ	Kulish T. V. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Шквиря Н. О. - к.е.н., доцент, ТДАТУ	Shkvyrina N. O. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Сокіл Я. С. - к.е.н., доцент, ТДАТУ	Sokil Y. S. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Арестенко Т. В. - к.е.н., доцент, ТДАТУ	Arestenko T. V. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Майборода Г. О. - PhD, ст. викладач ТДАТУ	Mayboroda G. O. - PhD, Senior lecturer, TSATU
076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	076 - Entrepreneurship, trade and stock-taking activities
Чернявська Т. А. – д.е.н., професор, Державна вища професійна школа, м. Конін, Польща	Cherniavska T. A. - Doctor of Economic Sciences, Professor, State Higher Professional School, Konin, Poland
Веслав Музіал - професор, доктор хаб., інж., кафедра економіки і організації сільського господарства, Краківський сільськогосподарський університет ім. Гуго Коллантая, Польща	Wieslaw Musial - prof. dr. hab. Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie Brak zweryfikowanego, Krakow, Poland
Волощук К. Б. – д.е.н., професор, ЗВО «Подільський державний університет»	Voloshchuk K. B. - Doctor of Economic Sciences, Professor, Podilsky state university
Карпенко А. В. – д.е.н., професор, Національний університет «Запорізька політехніка»	Karpenko A. V. Doctor of Economic Sciences, Professor, National university «Zaporizhia polytechnic»
Севідова І. О. – д.е.н., доцент, Харківський національний університет внутрішніх справ	Sievidova I. O. - Doctor of Economic Sciences, Ass. Prof., Kharkov national university of internal affairs
Яворська Т. І. – д.е.н., професор, ТДАТУ	Yavorska T. I. - Doctor of Economic Sciences, Professor, TSATU
Болтянська Л. О. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Boltianska L. O. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Завадських Г. М. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Zavadskykh H. M. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Лисак О.І. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Lysak O. I. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU
Тебенко В. М. – к.е.н., доцент, ТДАТУ	Tebenko H. M. - Candidate of Economic Sciences, Ass. Professor, TSATU

Засновник

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
Факультет економіки та бізнесу

УДК [33+631.1](06)

Т 13

Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
(економічні науки) / За ред. Т. І. Яворської. Запоріжжя:
Друкарня ТДАТУ, 2023. № 3(49). 192 с.

Голова редакційної колегії (науковий редактор):

Яворська Т. І. – д.е.н., професор кафедри економіки і бізнесу

Відповідальні за випуск збірника:

Яворська Т. І. – д.е.н., професор кафедри економіки і бізнесу

Колокольчикова І. В., д.е.н., професор – декан факультету

економіки і бізнесу

Завадських Г. М. – к.е.н., доцент кафедри економіки і бізнесу

Комп'ютерна верстка: Завадських Г. М.

Збірник наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
(економічні науки) включений до Переліку наукових фахових
видань України, є науковим виданням, в якому можуть бути
опубліковані основні результати дисертаційних робіт (наказ
МОН №1328 від 21.12.2015 р.).

Відповідно до Порядку формування Переліку наукових
фахових видань України (наказ МОН України від 15 січня
2018 року № 32) присвоєно категорію «Б», що затверджено
наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020
№ 886.

Друкується за рішенням Вченої ради Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
(протокол № 4 від 28.11.2023 р.).

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ №24284-14124 ПР від 24.12.2019 р.

ISSN 2519-884X

Index Copernicus Value (ICV) 2016: 47.1

Index Copernicus Value (ICV) 2017: 55.32

Index Copernicus Value (ICV) 2018: 55.94

Index Copernicus Value (ICV) 2019:

56.52Digital Object Identifier

System (DOI)

Матеріали друкуються мовами оригіналів – українською
та англійською.

Погляди редколегії не завжди збігаються з позицією авторів.

Адреса редакційно-видавничого відділу:

Юридична:

пр. Б. Хмельницького 18,

м. Мелітополь, Запорізька обл.

72312 Україна89

Фактична:

вул. Жуковського, 66

м. Запоріжжя, Запорізька обл.

69600, Україна

Підписано до друку 01.12.2023 р.

Друкарня ТДАТУ

© Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)

№ 3 (49), 2023

ЗМІСТ

МЕНЕДЖМЕНТ

Олійник І. В.

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДІВ ТА ПРИНЦИПІВ ЕФЕКТИВНОГО

ЛІДЕРСТВА 8

ЕКОНОМІКА

Васильченко О. О.

ДІАГНОСТИКА ВПЛИВУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА НА РЕЗУЛЬТАТИ

ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ 19

Vinichenko I. I.

FORMATION OF COSTS AND INCOME IN THE CONTEXT RESOURCE

PROVISION OF HUNTING ECONOMY 30

Демко В. С., Свиноус І. В.

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ 40

Почерніна Н. В.

МІЖНАРОДНА ІНТЕГРАЦІЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЦІЛЕЙ

ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ 52

Трусова Н.В., Кукіна Н.В.

ПРОДОВОЛЬЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ:

РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ 63

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Косторной С. В.

ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ: ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ОЦІНКА,

ОПОДАТКУВАННЯ 71

Трусова Н. В., Козак В. М.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СИМБІОЗ ДОМІНУЮЧИХ ФАКТОРІВ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ

АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ 77

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Бондар М. І., Цятковська О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ІНФРАСТРУКТУРНИХ АКТИВІВ У

ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ 87

Костякова А. А.

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

ВИЗНАЧЕННЯ ШКОДИ ТА ЗБИТКІВ, ЇХ ОЦІНКА ТА ОБЛІК В УМОВАХ

ВОЄННОГО СТАНУ 95

Шепель І. В.
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ТА
ОПОДАТКУВАННЯ ОДИН З НАПРЯМКІВ
УСПІШНОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ 102

Шерстюк О. Л., Жук Н. Л.
РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ВИРІШЕННІ
СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
.....111

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Болтянська Л. О., Лисак О. І.
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ БІЗНЕС-ПРОЕКТУВАННЯ В
ПОВОСНІЙ ПЕРІОД..... 122

Болтянська Л. О., Тебенко В. М.
ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ
УКРАЇНИ 135

Завадських Г. М.
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА РОЗВИТОК
МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ 148

Прус Ю. О.
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РЕСУРСІВ
МИСЛИВСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ 155

Тебенко В. М., Болтянська Л. О., Лисак О. І.
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ...169

Яворська Т. І.
СІМЕЙНЕ ФЕРМЕРСТВО У РЕАЛІЗАЦІЇ СКЛАДОВИХ
КОНЦЕПЦІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 178

**Вимоги щодо розміщення статей у Збірнику наукових
праць Таврійського державного агротехнологічного
університету імені Дмитра Моторного
(економічні науки).....188**

Founder

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
Faculty Economic and Business

UDC [33+631.1] (06)

T 13

Scientific Papers of Dmytro Motornyi Tavria State
Agrotechnological University (economic sciences) / Ed.
T. I. Yavorska. Zaporizhzhia : TDATU, 2023.
№ 3(49). 192 p.

Chairman of Editorial Board (scientific editor):

Yavorska T. I.- Doctor of Science, Professor of Economics and
Business Department

Responsible for the release of Scientific Papers:

Yavorska T. I.- Doctor of Science, Professor of Economics and
Business Department

Kolokolchikova I. V. - Doctor of Economic Sciences, Professor
Zavadskykh H. M. – Candidate of Economic Sciences, Ass.
Professor of Economics and Business Department

Imposed by Zavadskykh H. M.

Scientific Papers of Dmytro Motornyi Tavria State
Agrotechnological University (Economic sciences) is included to
the list of scientific professional editions of Ukraine, in which main
results of dissertations may be published (Order of MES from
21.12.2015 №1328).

In accordance with the Procedure for the formation of the List of
scientific professional publications of Ukraine (order of the
Ministry of Education and Science of Ukraine dated January 15,
2018 № 32) assigned category "B", approved by the order of the
Ministry of Education and Science of Ukraine from 02.07.2020
№ 886.65

Published according to the decision of the Academic Council of
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
(Protocol № 04 from 28.11.2023).

Certificate of state registration of printing mass media
KB №24284-14124 IIP from 24.12.2019.

ISSN 2519-884X

Index Copernicus Value (ICV) 2016: 47.1
Index Copernicus Value (ICV) 2017: 55.32
Index Copernicus Value (ICV) 2018: 55.94
Index Copernicus Value (ICV) 2019: 56.52

Digital Object Identifier System (DOI)

Materials are published in original languages - Ukrainian and
English.

The editorial board's views do not necessarily reflect the position
of the authors.

Address editorial and publishing department:

Legal:

18 B. Khmelnytskyi Ave.
Melitopol, Zaporizhzhia region.
72312 Ukraine

Actual:

St. Zhukovsky, 66
Zaporizhzhia, Zaporizhzhia region.
69600, Ukraine

Signed for publication 01.12.2023 y.
Printing house TSATU

© Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

Scientific Papers of Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (economic sciences)

№ 3 (49), 2023

CONTENTS

MANAGEMENT

Oliinyk I. V.
FACTOR ANALYSIS OF METHODS AND PRINCIPLES OF EFFECTIVE
LEADERSHIP..... 8

ECONOMY

Vasylychenko O. O.
DIAGNOSTICS OF THE INFLUENCE OF THE BUSINESS ENVIRONMENT
ON THE MANAGEMENT RESULTS OF SERVICE SECTOR
ENTERPRISES 19

Vinichenko I. I.
FORMATION OF COSTS AND INCOME IN THE CONTEXT
RESOURCE PROVISION OF HUNTING ECONOMY 30

Demko V.S., Svytnous I. V.
MACROECONOMIC ANALYSIS OF UKRAINE'S TOURISM POTENTIAL IN
INTERNATIONAL COOPERATION..... 40

Pochernina N. V.
INTERNATIONAL INTEGRATION OF UKRAINIAN REGIONS IN THE
SYSTEM OF ECONOMIC POLICY GOALS.....52

Trusova N. V., Kukina N. V.
FOOD SECURITY OF HOUSEHOLDS IN UKRAINE: TODAY'S
REALITIES..... 63

FINANCE, BANKING AND INSURANCE

Kostornoi S. V.
VIRTUAL ASSETS: GOVERNMENT REGULATION, ASSESSMENT,
TAXATION 71

Trusova N. V., Kozak V. M.
FUNCTIONAL SYMBIOSIS OF DOMINANT FACTORS ENSURING
FINANCIAL SECURITY OF SUBJECTS AGRO-FOOD MARKET OF
UKRAINE..... 77

ACCOUNTING AND TAXATION

Bondar M., Tsiatkovska O.
FEATURES OF ACCOUNTING OF INFRASTRUCTURE ASSETS IN STATE
INSTITUTIONS..... 87

Kostyakova A. A.
SCIENTIFIC JUSTIFICATION AND PRACTICAL ASPECTS OF
DETERMINING DAMAGE AND LOSSES, THEIR ASSESSMENT AND
ACCOUNTING IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW..... 95

Shepel I. V.
DIGITALIZATION OF FINANCIAL ACCOUNTING AND TAXATION IS
ONE OF THE DIRECTIONS OF SUCCESSFUL AGRICULTURAL BUSINESS
.....102

Sherstiuk O. L., Zhuk N. L.
THE ROLE OF ACCOUNTING IN SOLUTION OF STRATEGIC
TASKS OF ENTERPRISES..... 111

**ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND STOCK-TAKING
ACTIVITIES**

Boltianska L. O., Lysak O. I.
PRACTICAL ASPECTS OF BUSINESS DESIGN IN THE
POST-WAR PERIOD 122

Boltianska L. O., Tebenko V. M.
ASSESSMENT OF INVESTMENT AND INNOVATION
ACTIVITIES OF ENTERPRISES IN THE SOUTHERN
REGION OF UKRAINE 135

Zavadskykh H. M.
EUROPEAN EXPERIENCE AND DEVELOPMENT OF
HUNTING ECONOMY IN UKRAINE 148

Prus Yu.O.
ANALYSIS CURRENT STATE RESOURCES OF HUNTING
FARMS UKRAINE..... 155

Tebenko V. M., Boltianska L. O., Lysak O. I.
RISK MANAGEMENT AS A DIRECTION OF ENSURING
THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE 169

Yavorska T.I.
FAMILY FARMING IMPLEMENTING COMPONENT
CONCEPTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT 178

**Requirements for articles published in
“Scientific papers of Dmytro Motornyi Tavria State
Agrotechnological University (economic sciences)” 188**

УДК 339.486(477)

*Демко В. С., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
valentya.demko@tsatu.edu.ua
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6456-8795>*

*Свиноус І. В., д.е.н., професор
Білоцерківський національний аграрний університет
isvinous@ukr.net
ORCID <http://orcid.org/0000-0002-0346-1596>*

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ

Анотація. У статті визначено ключові критерії для функціонального поєднання між макро- та мікро-регіональними системами, які об'єднують велику кількість виробників туристичних послуг. Ці системи можуть об'єднатися в єдину економічну модель, відновити активність туристичної галузі під час кризових умов розвитку та сприяти потенціалу міжнародного співробітництва України в геоекономічному просторі. В дослідженні проведено детальний аналіз розвитку туристичної галузі в Україні, із визначення обсягу масштабу туристичних потоків довоєнного та в період воєнного періоду. Проаналізовано поточний обсяг туристичного збору та темпи зростання (спаду) обсягу туристичного збору в Україні, визначена частка туристичних надходжень до держбюджету, проаналізовано обсяг податків суб'єктів туристичної діяльності, наведена динаміка сумарної вартості турпутівок, які були реалізованими туроператорами та турагенствами, а також розраховано темпи падіння послуг наданих суб'єктами туристичної галузі України на міжнародному ринку. Представлено структурну модель розвитку міжнародного ринку послуг під впливом рівня лібералізації та впровадження трансферних технологій франчайзингу в міжнародному співробітництві суб'єктів туристичної галузі.

Ключові слова: туристична сфера, туристичний потік, франчайзинг, міжнародний туристичний ринок, міжнародне туристичне співробітництво.

JEL code classification: Z 32

Постановка проблеми. Значення національних управлінських структур та державних суверенітетів поступово збільшується під впливом наддержавних регіонально-економічних організацій, які в стратегічній глобальній ієрархії займають значну позицію. Ці організації все більше утілюють геоекономічний простір, формуючи зовнішньоекономічну доктрину міжнародного співробітництва в туристичній галузі. Геоекономічний простір туристичної галузі, через систему економічних атрибутів, розширюється за межі національних рамок та стирає межу між внутрішньою і зовнішньою сферами суб'єктів туристичної діяльності. Це сприяє міжнародному співробітництву в процесі економізації суспільства за фінансово-економічних інструментів.

Економізація потенціалу міжнародного співробітництва в туристичній галузі виступає трансформаційним джерелом зовнішньоекономічних зв'язків держави з оточуючим світом. Ці зв'язки залежать від наднаціональних економічних організацій туристичної галузі та їх інтеграції в Північно-Американський Союз, Європейський Союз і Тихоокеанський регіон (АПЕК) як зони нового процвітання. Регіональна інтеграція розглядається як важлива передумова для створення оптимального геоекономічного простору туристичної галузі.

Єдність світової системи передбачає формування міжнародної туристичної структури на основі мондіалізму. Цей підхід передбачає неминучість повної інтеграції від великої кількості держав, національних економік, туристичних дестинацій та культур до єдиного уніфікованого туристичного простору із єдиними етнічними та традиційно-культурними кордонами. Тому, потенціал міжнародного співробітництва України в геоekonomічному просторі туристичної галузі виявляється не лише зростаючою взаємозалежністю у світі, але й відсутністю транскордонних бар'єрів на шляху розвитку міжнародних економічних відносин, регіоналізації економіки та інтенсифікації співпраці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням геополітики як науки та її впливу на розвиток туристичної галузі, як частини безпеки міжнародного співробітництва між країнами, займались такі науковці, як: Д. Бондаренко [1], М. Mirela [14], Л. Ткачук [20], І. Smal [32], М. Vegesh, М. Palinchak, J. Holonic [34], - які розробили концептуальні положення єдності та взаємозв'язку світу, визначили пріоритет та верховенство суспільних та загальнолюдських цінностей над класовими та вузькогосподарськими національними цінностями, обґрунтували проміжні положення на свободу переміщення туристів між країнами та сформулювали принципи соціально-економічного вибору територій в площині комунікативної взаємодії макрорегіональних туристичних систем.

Проблематиці розвитку туристичної галузі присвячено праці вчених, зокрема: N. Boukas & V. Ziakas [2], V. S. Causevic & P. Lynch [3], D. Hall, M. Smith & B. Marciszewska [4], M. Ivaniš [8], J. Kamkhaji [15], Н. Трусова, С. Цвілий, В. Демко [23-28], які досліджували простором детермінанту, що здатна розширювати масштаби туристичного потенціалу в транскордонній регіональній дестинації.

Мета статті. Основною метою дослідження є проаналізувати розвиток туристичної галузі в Україні, із визначенням обсягу масштабу туристичних потоків довоєнного та в період воєнного періоду та розробити структурну модель розвитку міжнародного ринку послуг під впливом рівня лібералізації та впровадження трансферних технологій франчайзингу в міжнародному співробітництві суб'єктів туристичної галузі.

Виклад основного матеріалу. Туристична галузь, як глобальне явище, стає геополітичним феноменом, оскільки взаємодії між державами мають прямий або опосередкований вплив на світову індустрію туризму. Стан політичної ситуації визначає позиції держави на світовій арені та її інтеграцію у глобальну економіку. Безпека конкретної туристичної дестинації в значній мірі впливає на обсяг і географію міжнародного туристичного потоку. Зміни в геополітичному ландшафті світу швидко відображаються в туристичній галузі, яка є особливо чутливою до таких зрушень. Слід зазначити, що постійний моніторинг і аналіз геополітичних трендів є надзвичайно важливим, оскільки різке погіршення світової геополітичної ситуації може призвести до повного занепаду туристичної галузі в будь-якій країні.

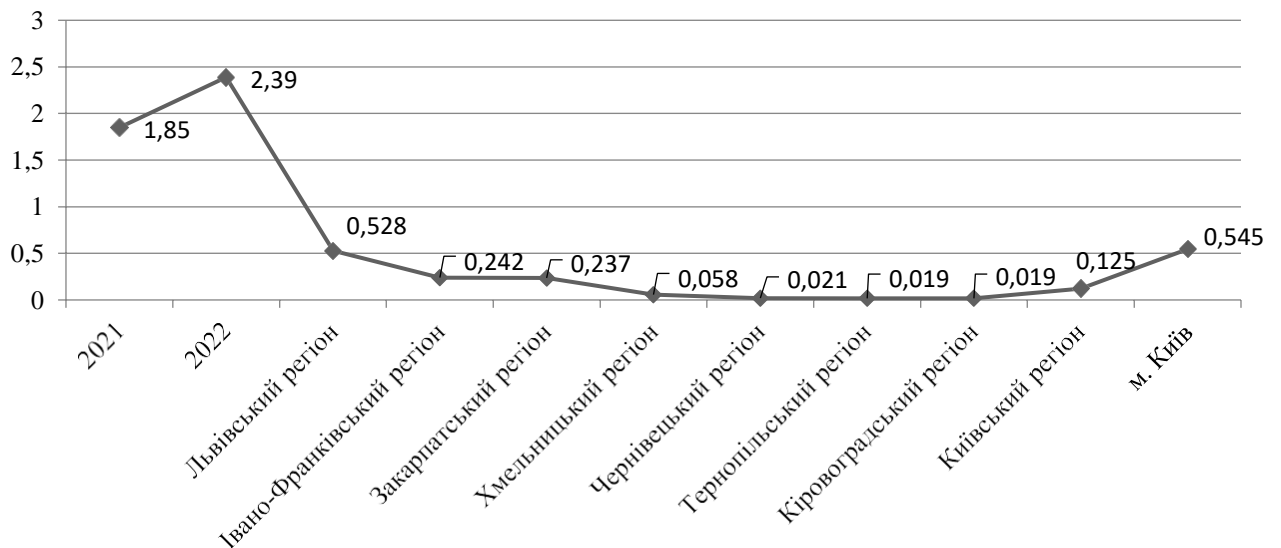
Геополітичні чинники, що впливають на сучасне та майбутнє становище держави в світовій системі міжнародних відносин та на сам процес їх розвитку, можуть мати різноманітні вияви. З одного боку, вони можуть сприяти стабілізації ситуації у випадку зміцнення міжнародної співпраці та взаємодії. Держави, які знаходяться в схожих геополітичних умовах, часто мають подібні національні інтереси, що стимулює їхнє співробітництво, включаючи військову безпеку. Колективна співпраця такого роду сприяє сталому розвитку як на регіональному, так і на глобальному рівнях. З іншого боку, геополітичні чинники можуть породжувати конкуренцію між державами. Тут важливу роль грають територіальні претензії, геополітичні конфлікти та спроби поставити інші країни в невигідне положення на міжнародній арені. Такі дії та ситуації можуть призводити до напруженості та мати дестабілізуючий вплив на регіональні та глобальні процеси [14].

Геополітичний вплив у сфері туризму визначається впливом різних політичних подій, таких як війни, перевороти чи терористичні акти, на туристичну галузь. Дії держав, такі як агресія, введення санкцій, посилення візового режиму, політичні нестабільності та

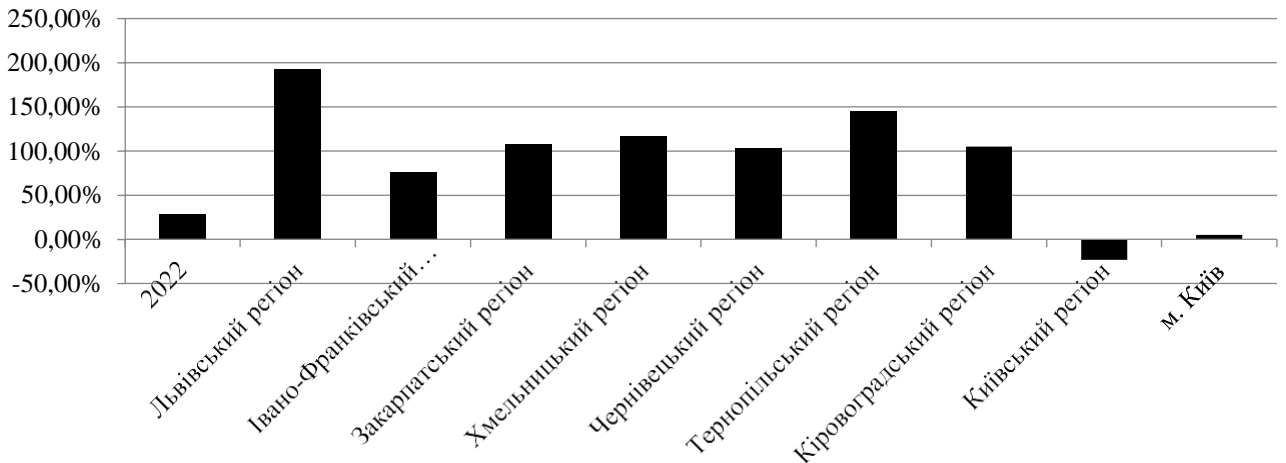
терористичні події, мають негативний вплив на туристичний сектор, що призводить до зменшення туристичних потоків та великих економічних втрат. Крім того, певні геополітичні фактори, такі як військові конфлікти чи анексія територій, можуть призвести до повного зруйнування туристичної інфраструктури та виключити певні області з туристичних маршрутів [17]

Радикальні зміни в міжнародних економічних відносинах та глобальні структурні трансформації підсилюють необхідність відновлення туристичної галузі в Україні як катализатора розвитку потенціалу міжнародного співробітництва в геоekonomічному просторі. Цей процес нерівномірно розподіляється в країні порівняно з іншими світовими державами через тривалу пандемію та військові конфлікти. Такі обставини стали чинниками, які обмежили активність виробників туристичної продукції та послуг, а також ускладнили відновлення міжнародних зв'язків у сфері туризму та рекреації [24, 25]. Внаслідок цього Україна, перебуваючи в умовах воєнного стресу, розглядає можливості відновлення туристичної галузі, спрямовані на відновлення міжнародних зв'язків та зменшення ризиків інвестицій у цей сектор [29, 30, 31].

Незважаючи на втрати, які туристична галузь України зазнала через війну, протягом перших шести місяців 2022 року сума туристичного збору зросла і склала 2.39 млн. USD, що є практично на 28.8% більше, ніж у 2021 році (де було зареєстровано 1.86 млн. USD надходжень до бюджету). Місто Київ та чотири регіони входять до ТОП-5 лідерів за сплатою туристичного збору. Київ значно збільшив свої бюджетні надходження, додаючи понад 545 тис. USD. Львівський регіон зафіксував найбільший приріст бюджетних надходжень у 2022 році порівняно з 2021 роком, збільшивши їх в 1.93 рази (до 528 тис. USD). У Івано-Франківському регіоні сума туристичного збору зросла на 76.4%, досягнувши 252.98 тис. USD. Закарпатський регіон збільшив бюджет від розвитку туризму на 236.69 тис. USD, що становить 1.4 рази більше, ніж у 2021 році. Київський регіон у перші шість місяців 2022 року вніс до бюджету 125.34 тис. USD, що на 23% менше, ніж за аналогічний період 2021 року. (рис. 1-2).

Рис. 1. Обсяг туристичного збору в Україні за 2021-2022 рр., млн. USD
Джерело: побудовано авторами за даними [19]

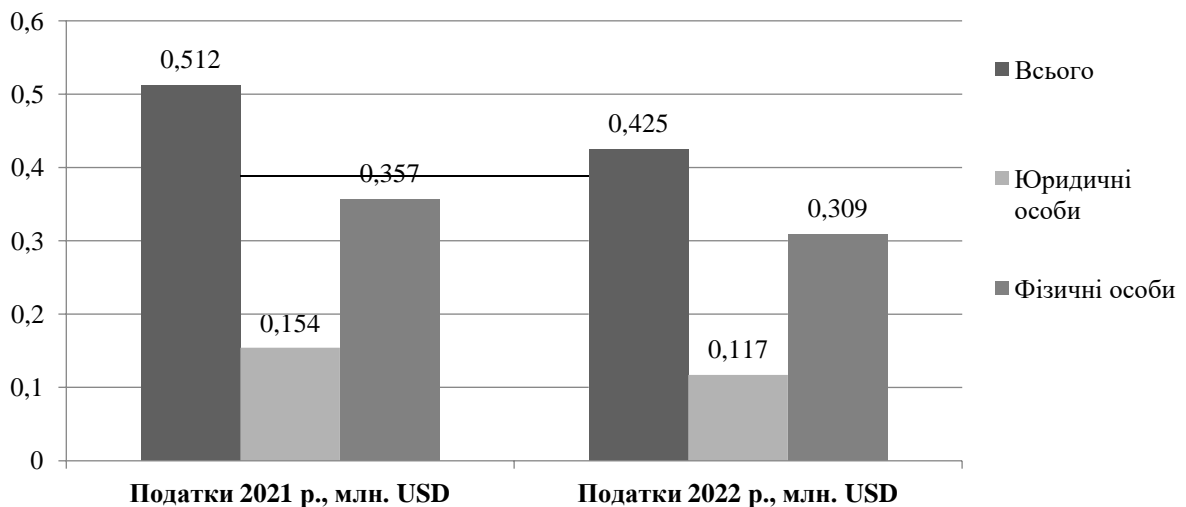

Рис. 2. Темпи зростання (спаду) обсягу туристичного збору в Україні у 2022 р. порівняно з 2021 р., %

Джерело: побудовано авторами за даними [19]

Семеро західних регіонів України, а саме Львівський (+192.7%), Івано-Франківський (76.4%), Закарпатський (107.9%), Тернопільський (+145.4%), Хмельницький (+116.5%), Кіровоградський (+105%) та Чернівецький (+103%), зафіксували найбільший ріст надходжень до бюджету від туристичного збору протягом першого півріччя 2022 року. За перші чотири місяці цього року спостерігалася зростаюча тенденція обсягу податків від туристичної галузі, досягаючи рівня 65%. Проте, в наступні два місяці обсяг туристичного збору впав на 28.8%. Це може бути пояснено тим, що багато українців, шукаючи укриття від бомбардувань та уникаючи можливості опинення під окупацією, були змушені залишити свої рідні місця в східних та південних регіонах та переїхати в безпечніші західні області. Загалом, через військові дії на території України надходження до державного бюджету від туристичної галузі за два перші квартали 2022 року зменшилися майже на 26% у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року [19].

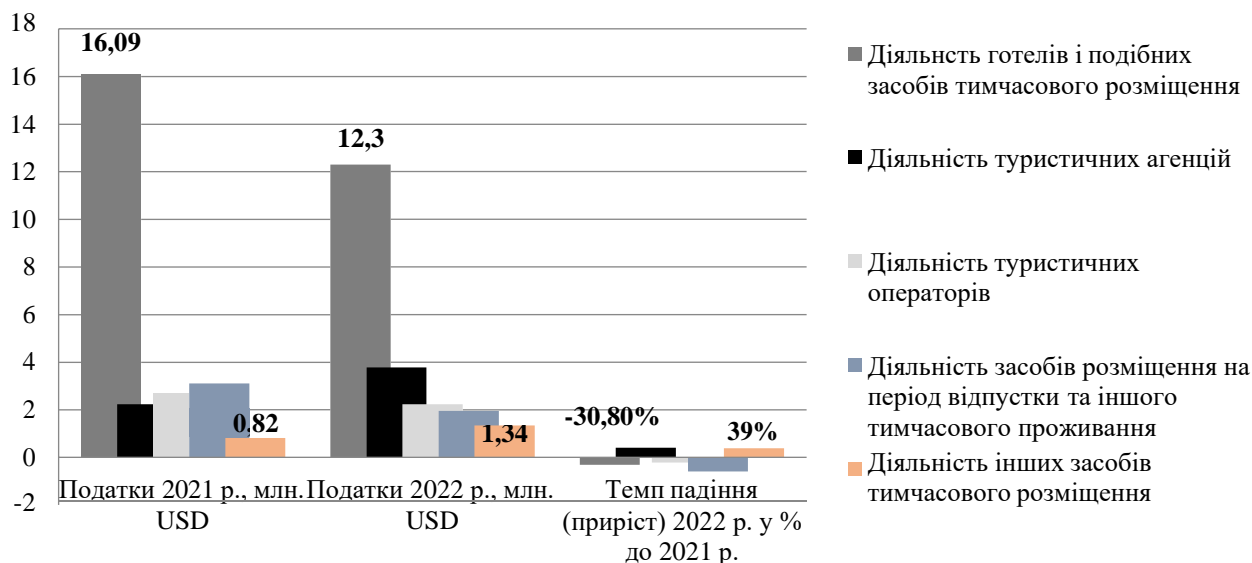
За перші шість місяців 2022 р. представники туристичної галузі України сплатили на 25.7% менше податків, ніж в 2021 р. Загальна кількість платників податків, які займаються туристичною діяльністю, за цей період скоротилась на 17%, при цьому юридичних осіб – на 24.5%, фізичних – на 13.5%. Найбільша частка надходжень до держбюджету сплачена готелями та санаторіями – майже 12.3 млн. USD, проте її рівень на 30% менше показника 2021 р. [19] (рис. 3).

Рис. 3. Обсяг податків від туристичної галузі в Україні за 2021-2022 р., млн. USD

Джерело: побудовано авторами за даними [19]

У 2022 році спостерігався приріст у сплаченому податку на 39% від діяльності пансіонатів та гуртожитків, які використовувалися як тимчасові місця проживання для людей, що змушені були залишити свої домівки через військові дії. У той же час частка сплаченого податку від діяльності туристичних баз, кемпінгів та дитячих таборів відпочинку зменшилася на 59% (1,95 млн. USD) у порівнянні з 2021 роком. Відзначений приріст доходу також стосується туристичних агентств, які збільшили свій внесок у бюджет на 41%. Тим часом спостерігався спад на 21% (або 2,22 млн. USD) у сплачених податках від діяльності туристичних операторів порівняно з 2021 роком. За перше півріччя 2022 року найбільше податку сплатили Івано-Франківський (зріст на 63%), Львівський (зростання на 51%) та Київський (підвищення на 16%) регіони. У порівнянні з 2021 роком обсяг податків в Києві та Одеському регіоні скоротився відповідно на 34% та 82,3% [19]. (рис. 4).

Рис. 4. Обсяг податків суб'єктів туристичної діяльності, млн. USD

Джерело: побудовано авторами за даними [19]

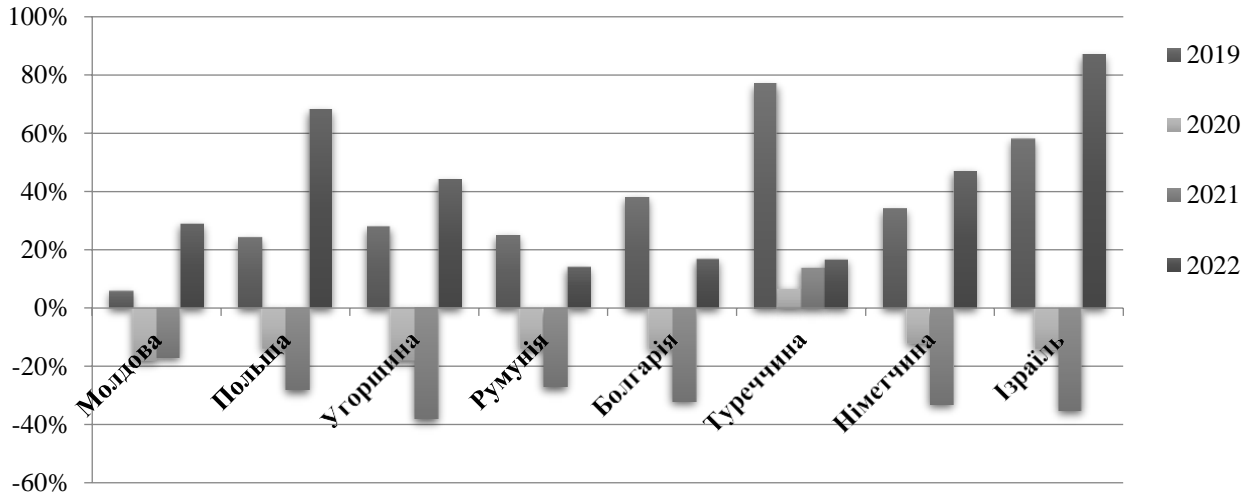
В 2021 р. в країні відбулось поступове відновлення туристичних потоків, шляхом переосмислення туристичних маршрутів та підвищення рівня поїздок по всьому світу. Приріст кількості відвідувачів до України склав 9% (прийнято 1.5 млн. осіб з різних країн) в порівнянні з другим півріччям 2020 р. Однак цей показник на 75% менше рівня 2019 р. В 2019 р. кількість іноземних гостей в країні дорівнювала майже 6 млн. осіб. Значний приріст туристів відбувся в II квартал 2021 р., їхня кількість в 4.0 разів перевищила цей же період в 2020 р. та досягла 3.4 млн. осіб [21, 22].

У 2021 році кількість туристів із Саудівської Аравії, які відвідали Україну, зросла в 40 разів і склала 14 тисяч осіб, порівняно з 2020 роком, коли країну відвідало лише 350 громадян. Кількість туристів із США зросла на 69,6% (34 тисячі осіб), із Ізраїлю — на 26% до 26,6 тисяч туристів. Кількість туристів із Вірменії зросла на 100% (7 тисяч осіб), із Грузії — майже на 40% до 15,5 тисяч осіб, і із Азербайджану — на 67% до 16 тисяч осіб. Молдова (368 тисяч осіб), Румунія (109 тисяч осіб) та Туреччина (93 тисячі осіб) залишаються привабливими ринками туристичних послуг для українських туристів. Зокрема, серед іноземців, які відвідують Україну, 70% європейців (в 2021 році їх кількість порівняно з 2020 роком зменшилась на 10%), 24% представників країн Азійського регіону (на 8% більше, ніж в 2020 році), 2,8% громадян Північної Америки та лише 1,7% громадян Африканського континенту [21, 22].

Протягом перших шести місяців 2021 року кількість українських туристів, які подорожували за кордон, зросла на 15% (5,7 мільйонів осіб) у порівнянні з 2020 роком. Серед популярних туристичних напрямків для українців виділяються Туреччина (з 774 тисячами осіб) та Єгипет (збільшення на 88% до 705 тисяч осіб). До нових туристичних

центрів для українців входить Домініканська Республіка (зростання в 2,4 рази). Серед інших країн можна відзначити Катар (11,5 тисяч осіб), Мальдіви (10 тисяч відвідувачів, що дорівнює кількості українців, які відвідали Францію), Танзанію (7 тисяч відвідувачів), Шрі-Ланку (2,5 тисяч відвідувачів) та інші [21, 22].

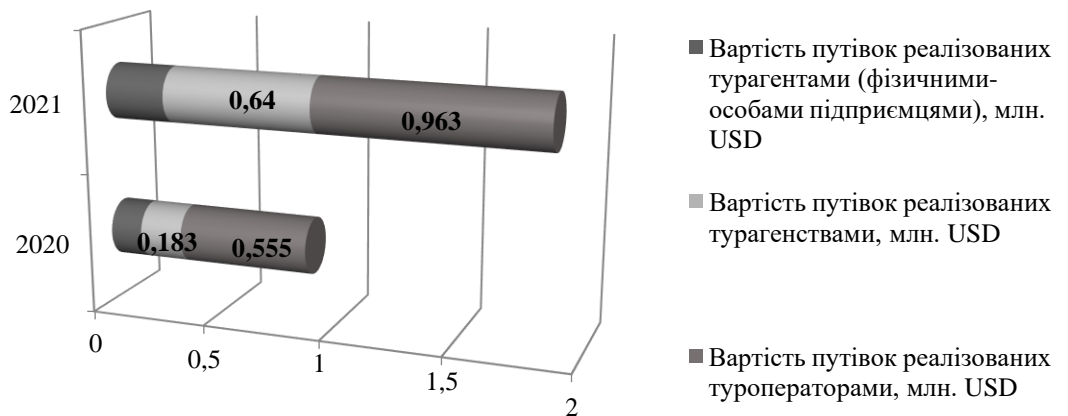
У новій реальності туризму 2021 року на перший план висуваються не лише вартість туру та особисті вподобання, але й карантинні обмеження, правила в'їзду до країни та ситуація з поширенням COVID-19.(рис. 5).

Рис. 5. Темпи падіння послуг наданих суб'єктами туристичної галузі України на міжнародному ринку за 2019-2022 рр., %

Джерело: побудовано авторами за даними [9-12, 21, 22, 29-31]

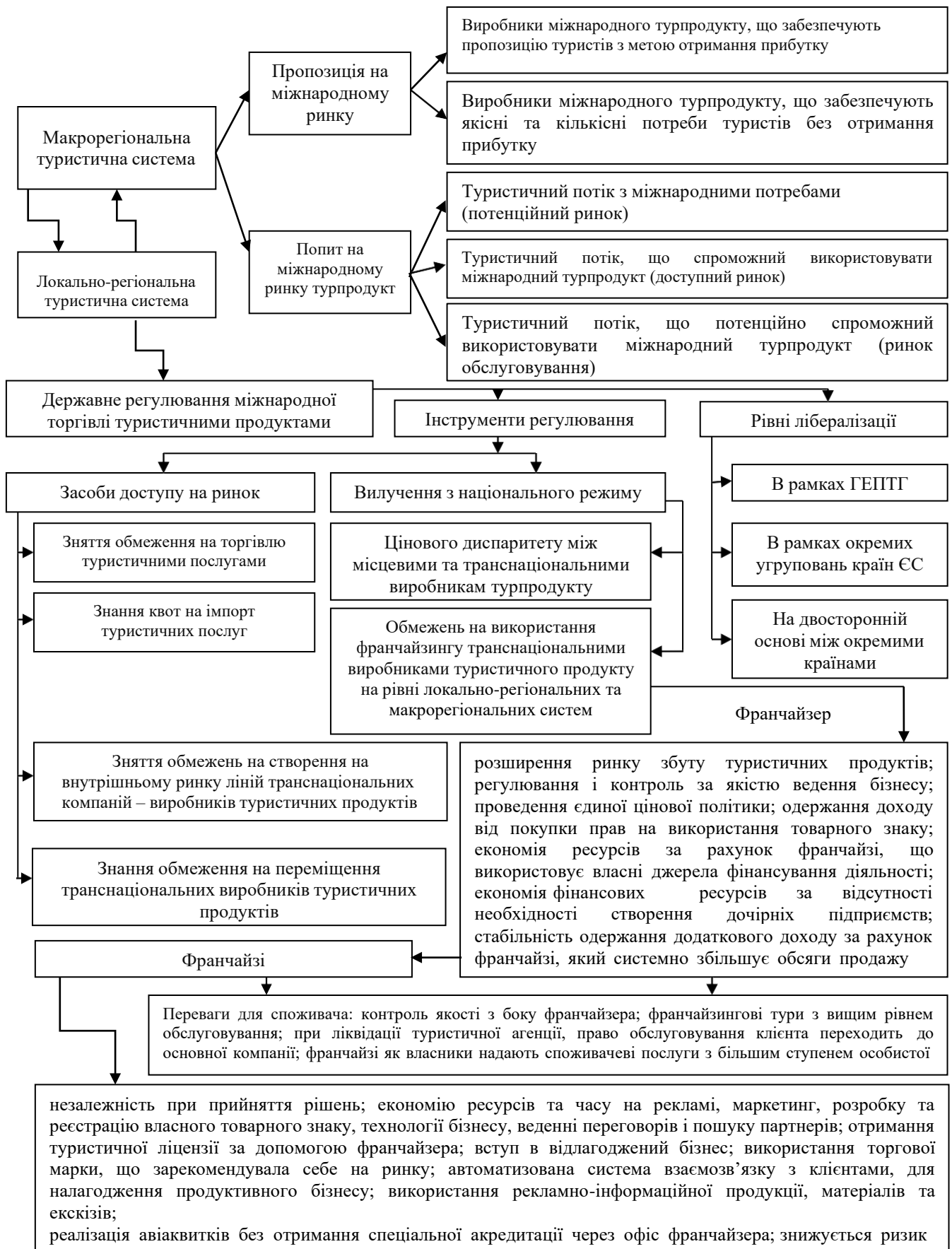
Загальна вартість путівок, які були реалізованими туроператорами та турагенствами у 2021 р. становила 1.19 млн. USD, що на 53% нижче ніж порівняно з 2020 р., вартість в якому становила 2.54 млн. USD (рис. 6).

Рис. 6. Динаміка сумарної вартості турпутівок, які були реалізованими туроператорами та турагенствами за 2019-2020 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [9-12, 21, 22, 29-31]

Отже, через військові події в Україні розвиток економічної моделі потенціалу міжнародного співробітництва ускладнюється, призводячи до зменшення можливостей для розширення територіального охоплення локально-регіональних систем. Коли гео економічний простір туристичної галузі досягає своєї межі, спостерігається деградація, що проявляється в скороченні займаної території.

Рис. 7. Модель функціонального симбіозу макрорегіональної та локально-регіональної туристичної системи із застосуванням технологічного франчайзингу між суб'єктами туристичної галузі України і міжнародної туристичної спільноти.

Джерело: побудовано авторами за даними [6, 7, 18]

Для відновлення макрорегіональної системи туристичної галузі в Україні необхідно впроваджувати стабілізаційні заходи, спрямовані на розвиток потенціалу міжнародного співробітництва країни на світовій арені. Це може бути досягнуто шляхом формування високої динаміки обсягу експорту та імпорту туристичних продуктів, а також шляхом зменшення обмежень і сприяння лібералізації та трансферту технологій франчайзингу при співпраці суб'єктів туристичних дестинацій (рис. 7).

О.Ф. Ногачевський визначає франчайзинг як "форму довгострокового ділового співробітництва, в процесі якої велика компанія надає індивідуальному підприємцю або групі підприємців ліцензію (франшизу) на виробництво продукції або надання послуг під торговою маркою цього товариства на обмеженій території, на строк і на умовах, визначених договором". Водночас, він також розглядає франчайзинг як "процес створення, підтримки та розвитку франчайзингової системи за допомогою власників незалежних підприємств" [16]. А.М. Махомедова подає інше визначення: "франчайзинг – це організація бізнесу, при якій компанія (франчайзер) передає певній особі або компанії (франчайзі) право на продаж продукції та послуг цієї компанії"[13]. Важливо зауважити, що в Україні система управління туристичним і готельним бізнесом на основі договорів франшизи стає все більш популярною. Серед готельних підприємств, що діють на внутрішньому ринку, можна виділити такі франчайзингові мережі, як Hyatt, Ramada, Radisson Hotels, Holiday Inn, Accor, Premier Palace Hotel. Також отримують велику популярність мережі туристичних агентств, такі як "Coral Travel", "Hot Travel Agency", "TUI", "Go with us".

Привабливість франчайзингу полягає в наявності значних переваг для обох учасників франчайзингових відносин. Для нових туристичних агентств це стабільний прибуток, для відомих фірм і компаній – можливість розширити та зміцнити свої позиції на ринку. Цим пояснюється велика популярність франчайзингу в Канаді, Західній Європі, Японії, країнах Тихоокеанського регіону та Австралії.

Висновки. Отже, розвиток франчайзингу на туристичному ринку України може стати однією з найбільш ефективних форм підтримки малого бізнесу в регіональних туристичних напрямках. З урахуванням особливостей територіальної організації потенціалу міжнародного співробітництва в Україні та різноманітних рівнів розвитку туристичних напрямків, запропоновано узагальнену полікультурну форму функціонування туристичної галузі в гео економічному просторі міжнародного туристичного ринку. Для кожного туристичного макрорегіону визначено відповідне інтеграційне ядро, що представляє собою державу або групу країн, що соціально-економічно об'єднані в туристичні продукти на перетині локально-регіональних та макро-регіональних систем.

Створення стратегічного управління в локально-регіональних системах України, орієнтованого на раціональне використання залучених прямих іноземних інвестицій від партнерів макро-регіональних систем Європи, може виявитися ключовим для підвищення продуктивності праці, зміцнення економічного зростання та розширення міжнародного співробітництва в туристичній галузі. Це має на меті наблизити співпрацю з європейськими туристичними компаніями та створити близько 4.3 млн. робочих місць, що становитиме 5% від загальної зайнятості в країні. Такий підхід може призвести до зростання просування українських туристичних продуктів на міжнародних ринках на 21% та збільшення доданої вартості послуг в цих країнах на 19%. Важливим аспектом буде забезпечення безпечного функціонування макро-регіональної туристичної системи України, що сприятиме призупиненню зниження попиту на туристичні продукти та швидкому отриманню прибутку суб'єктами туристичного ринку.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Д. Геополітика Центральної та Східної Європи і Перша світова війна. *Revista Română de Studii Eurasiatice*. 2022. Т. XVIII(1-2). С. 65-84.

2. Букас Н., Зякас В. Теорія хаосу з точки зору кризи дестинації та сталого розвитку туризму на островах: Випадок Кіпру. *Планування та розвиток туризму*. 2014. Вип. 11(2). С. 191-209. URL: <https://www.researchgate.net/publication/268147116> (дата звернення 21.10.2023).
3. Causevic S., Lynch P. Політична (не)стабільність та її вплив на розвиток туризму. *Менеджмент туризму*. 2013. Вип. 34. С. 145-157. URL: <https://econpapers.repec.org/article/eetouman/v> (дата звернення 17.10.2023).
4. Hall, D., Smith, M., Marciszewska, B. *Tourism in the New Europe: The Challenges and Opportunities of EU Enlargement*. Wallingford, Oxfordshire; Boston, MA: CABI CAB International, 2006. 158 с.
5. Гончаренко Н. І., Скляренко Я. П. Теоретико-методологічні засади дослідження туристичної політики Європейського Союзу. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Міжнародні відносини. Економіка. Туризм"*. 2017. Т. 6. С. 161-166.
6. Григоренко Т. М. Формування франчайзингових роздрібних торговельних мереж. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. Вип. 12(115). С. 147-153.
7. Гусев Ю. В. Формування стратегій розвитку підприємництва на основі франчайзингу. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. Вип. 9(112). С. 181-184.
8. Іваниш М. Загальна модель розвитку малого підприємництва в туристичних дестинаціях Хорватії. *Менеджмент туризму і готельного господарства*. 2011. Вип. 17(2). С. 231-250.
9. Міжнародний туризм, витрати. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.XPND> (дата звернення 19.10.2023).
10. Міжнародний туризм, витрати на пасажирський транспорт. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TRXN.CD> (дата звернення 19.10.2023).
11. Міжнародний туризм, витрати на предмети подорожей. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TVLX.CD> (дата звернення 19.10.2023).
12. Міжнародний туризм, надходження. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.RCPT.XP> (дата звернення 19.10.2023).
13. Магомедова А. М. Франчайзинг в Україні: проблеми теорії та практики. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. Вип. 11. С. 52-56.
14. Мірела М. Геополітичні аспекти розвитку міжнародного туризму в Україні. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2016. Вип. 2(17). С. 257-273.
15. Камхаджі Я. К. Криза, навчання та зміна політики в Європейському Союзі. *Європейська публічна політика*. 2016. Вип. 24(10). С. 714-734.
16. Ногачевський О. Ф. Франчайзинг в Україні: вибір та придбання франшиз. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. Т. 12. С. 63-69.
17. Парфіненко А. Ю. Міжнародний туризм в Україні: геополітичні аспекти глобального явища. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2015. Вип. 126(1). С. 12-23.
18. Пивоваров М. Г. Франчайзинг та перспективи його розвитку в Україні. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2007. № 2. С. 192-195.
19. Розмір податків суб'єктів туристичної діяльності. URL: <https://visitukraine.today/blog/1789/> (дата звернення 19.10.2023).
20. Ткачук Л. М. Сучасна геополітична ситуація як чинник розвитку регіонального туризму. *Регіональна політика: політико-правові засади, містобудування, територіальне планування, архітектура*. 2019. Вип. 2(5). С. 169-173.
21. Туристичний портал України. URL : <http://www.stejka.com/ukr> (дата звернення 22.10.2023).
22. Туристичні потоки. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/> (дата звернення 22.10.2023).
23. Трусова Н. В., Кирилов Ю. Ю., Грановська В. Г., Пристемський О. С., Сакун А. Ж. Туристичні потоки в Україні. Імперативи розвитку ринку туристичних послуг в умовах просторової поляризації регіональної туристичної системи. *Географічний журнал туризму та геосайтів*. 2020. Вип. 29(2). С. 565-582.
24. Трусова Н. В., Чернявська Т. А., Пасека С. Р., Грановська В. Г., Пристемський О. С., Демко В. С. Інноваційна кластеризація регіону в контексті підвищення конкурентних позицій підприємств туристично-рекреаційної сфери. *Географічний журнал туризму та геоінформатики*. 2020. Вип. 33(3). С. 1126-1134.
25. Трусова Н. В., Танклевська Н. С., Чернявська Т. А., Пристемський О. С., Єременко Д. В., Демко В. С. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів світової індустрії туристичних послуг. *Вісник природокористування та туризму*. 2020. Вип. 4(44). С. 890-902.
26. Трусова Н. В., Краснодєд Т. Л., Демко В. С., Захарченко О. Г., Морозова Я. В., Кацемір О. С. Гарантія безпечного інноваційного розвитку туристичної галузі України. *Географічний журнал туризму та геосайтів*. 2022. Вип. 41(2). С. 422-432.
27. Трусова, Н.В., Цвілій, С.М., Михайлик, Д.П., Оглобліна, В.О., Марусей, Т.В. Інноваційне стимулювання туристичної галузі в період постконфліктного відновлення України. *Огляд економіки та фінансів*, 21, 2023. С. 1237-1248.

28. Трусова Н., Цвілій С., Гурова Д., Демко В., Самсонова В. Бюджетні інструменти стимулювання розвитку інвестиційного потенціалу туристичної галузі в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. Вип. 68(01s). С. 253-269.
29. Інформаційна панель даних з туризму ЮНВТО. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data/unwto-tourism-dashboard> (дата звернення 26.10.2023).
30. Туристична інформаційна панель ЮНВТО - Інформація про ключові показники ефективності в'їзного та виїзного туризму на глобальному, регіональному та національному рівнях. Інформаційна панель ЮНВТО з туризму. URL: <https://www.unwto.org/unwto-tourism-dashboard> (дата звернення 26.10.2023).
31. UNWTO. Барометр світового туризму, 20(5), 2022. С. 1-5. URL: <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2022> (дата звернення 26.10.2023).
32. Смаль, І.В. Геополітичний фактор у розвитку міжнародного туризму. 2007. URL:<http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/> (дата звернення 26.10.2023).
33. Вереш М. Геополітика. *Актуальні проблеми політичної науки*. 2017. Вип. 1. С. 121-143.
34. Вереш М., Палінчак М., Холонік Я. Геополітика: Україна, Європа, світ (соціально-політичний погляд). Київ: Фейрмонт, 2020. 306 с.

References

1. Bondarenko, D. (2022). Geopolitics of Central and Eastern Europe and World War I. *Revista Română de Studii Eurasiatice*, XVIII, 1-2, 65-84 [in Ukrainian].
2. Boukas, N., Ziakas, V. (2014). A chaos theory perspective of destination crisis and sustainable tourism development in Islands: The case of Cyprus. *Tourism Planning & Development*, 11(2), 191–209. URL: <https://www.researchgate.net/publication/268147116> [in Ukrainian].
3. Causevic, S., Lynch, P. (2013). Political (in) stability and its influence on tourism development. *Tourism Management*, 34, 145–157. URL: <https://econpapers.repec.org/article/eeetouman/v> [in Ukrainian].
4. Hall, D., Smith, M., Marciszewska, B. (2006). *Tourism in the New Europe: The Challenges and Opportunities of EU Enlargement*. Wallingford, Oxfordshire; Boston, MA: CABI CABI.
5. Honcharenko, N. I., Skliarenko, Ya. P. (2017). Theoretical and methodological foundations of the study of tourism policy of the European Union. *V.N. Karazina Bulletin of Kharkiv National University. Series "International Relations. Economy. Tourism"*, 6, 161-166 [in Ukrainian].
6. Hryhorenko, T. M. (2010). Formation of franchised retail trade networks. *Formation of market relations in Ukraine*, 12(115), 147–153 [in Ukrainian].
7. Husiev, Yu. V. (2010). Formation of entrepreneurship development strategies on the basis of franchising. *Formation of market relations in Ukraine*, 9(112), 181–184[in Ukrainian].
8. Ivaniš, M. (2011). General Model of Small Entrepreneurship Development in Tourism Destinations in Croatia. *Tourism and Hospitality Management*, 17(2), 231-250. URL: <https://www.academia.edu/3601525/> [in Ukrainian].
9. International tourism, expenditures. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/> [in Ukrainian].
10. International tourism, expenditures for passenger transport items. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TRX.CD> [in Ukrainian].
11. International tourism, expenditures for travel items. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TVLX.CD> [in Ukrainian].
12. International tourism, receipts. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.RCPT.XP> [in Ukrainian].
13. Mahomedova, A. M. (2011). Franchising in Ukraine: problems of theory and practice. *Formation of market relations in Ukraine*, 11, 52–56 [in Ukrainian].
14. Mirela, M. (2016). Geopolitical aspects of the development of international tourism in Ukraine. *Geopolitics of Ukraine: history and modernity*, 2 (17), 257-273 [in Ukrainian].
15. Kamkhaji, J. C. (2016). Crisis, learning and policy change in the European Union. *European Public Policy*, 24(10), 714–734 [in Ukrainian].
16. Nogachevsky, O. F. (2010). Franchising in Ukraine: choice and purchase franchises. *Actual problems of economics*, 12, 63–69 [in Ukrainian].
17. Parfinenko, A. Yu. (2015). International tourism in Ukraine: geopolitical aspects of a global phenomenon. *Current problems of international relations*, 126(1), 12–23[in Ukrainian].
18. Рувоваров, М. Н. (2007). Franchising and the prospect of its development in Ukraine. *State and regions. Series: Economy and entrepreneurship*, 2, 192–195 [in Ukrainian].
19. The amount of taxes of the subjects of tourist activity. URL: <https://visitukraine.today/blog/1789/> [in Ukrainian].
20. Tkachuk, L. M. (2019). The current geopolitical situation as a factor in the development of regional tourism. *Regional policy: political and legal foundations, urbanism, spatial planning, architecture*, 2(5), 169-173 [in Ukrainian].
21. Tourist portal of Ukraine. URL : <http://www.stejka.com/ukr> [in Ukrainian].
22. Tourist streams. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/> [in Ukrainian].

23. Trusova, N. V., Kyrylov, Yu. Y., Hranovska, V. Hr., Prystemskyi, O. S., Sakun, A. Zh. (2020). The imperatives of the development of the tourist services market in spatial polarization of the regional tourist system. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 29(2), 565-582 [in Ukrainian].
24. Trusova, N. V., Cherniavska, T. A., Pasiaka, S. R., Hranovska, V. Hr., Prystemskyi, O. S., Demko, V. S. (2020). Innovative clustering of the region in the context of increasing competitive positions of the enterprises of the tourist-recreational destination. *GeoJournal of Tourism and Geosite*, 33(3), 1126-1134 [in Ukrainian].
25. Trusova, N. V., Tanklevska, N. S., Cherniavska, T. A., Prystemskyi, O. S., Yeremenko, D. V., Demko, V. S. (2020). Financial Provision of Investment Activities of the Subjects of the World Industry of Tourist Services. *Journal of Environmental Management and Tourism*, 4(44), 890-902 [in Ukrainian].
26. Trusova, N. V., Krasnodied, T. L., Demko, V. S., Zakharchenko, O. H., Morozova, Ya. V., Katsemir, O. S. (2022). Guarantee of safe innovative development of the tourist industry of Ukraine. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 41(2), 422-432 [in Ukrainian].
27. Trusova, N. V., Tsviliy, S. M., Mykhailyk, D. P., Ogloblina, V. O., Marusei, T. V. (2023). Innovative Incentives of the Tourism Industry in the Period of Post-Conflict Reconstruction of Ukraine. *Review of Economics and Finance*, 21, 1237-1248 [in Ukrainian].
28. Trusova, N., Tsviliy, S., Gurova, D., Demko, V., Samsonova, V. (2023). Budget Instruments for Stimulating the Development of the Investment Potential of the Tourism Industry in Ukraine. *Economic Affairs*, 68(01s), 253-269 [in Ukrainian].
29. UNWTO Tourism Data Dashboard. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data/unwto-tourism-dashboard> [in Ukrainian].
30. UNWTO Tourism Dashboard – Insights on key performance indicators for inbound and outbound tourism at the global, regional and national levels. UNWTO Tourism Dashboard. URL: <https://www.unwto.org/unwto-tourism-dashboard> [in Ukrainian].
31. UNWTO. (2022). World Tourism Barometer, 20(5), 1-5. URL: <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2022> [in Ukrainian].
32. Smal, I.V. (2007). Geopolitical factor in the development of international tourism. URL:<http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/> [in Ukrainian].
33. Vegesh, M. (2017). Geopolitics. *Actual problems of political science*, 1, 121-143 [in Ukrainian].
34. Vegesh, M., Palinchak, M., Holonic, J. (2020). Geopolitics: Ukraine, Europe, World (socio-political view). Kyiv: Fairmont [in Ukrainian].

Demko V. S., PhD, assistant professor

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

valentyna.demko@tsatu.edu.ua

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6456-8795>

Svynous I. V., Doctor of Economics, professor

Bila Tserkva National Agrarian University

isvynous@ukr.net

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-0346-1596>

MACROECONOMIC ANALYSIS OF UKRAINE'S TOURISM POTENTIAL IN INTERNATIONAL COOPERATION

Abstract: *The study conducts a detailed analysis of the development of the tourism industry in Ukraine, determining the scale of tourist flows in the pre-war and wartime periods. The current volume of tourist tax and the growth (decline) rates of tourist tax in Ukraine are analyzed, the share of tourist revenues to the state budget is determined, the volume of taxes of tourism entities is analyzed, the dynamics of the total cost of tourist trips sold by tour operators and travel agencies is presented, and the rate of decline in services provided by the tourism industry entities of Ukraine in the international market is calculated. **Research results.** The article presents a structural model of development of the international market of services under the influence of the level of liberalization and introduction of franchising transfer technologies in the international cooperation of tourism industry entities. flows in the macro-regional systems of Europe, America, Asia, Africa and Australia are analyzed. **Conclusion.** The development of franchising in the tourism market of Ukraine can become one of the most effective forms of*

support for small businesses in regional tourist destinations. Taking into account the peculiarities of the territorial organization of the potential for international cooperation in Ukraine and different levels of development of tourist destinations, a generalized multicultural form of functioning of the tourism industry in the geo-economic space of the international tourism market is proposed. For each tourist macro-region, the corresponding integration core is defined, which is a state or a group of countries that are socio-economically united in tourist products at the intersection of local-regional and macro-regional systems. The creation of strategic management in the local-regional systems of Ukraine, focused on the rational use of attracted foreign direct investment from partners of macro-regional systems in Europe, may be key to increasing labor productivity, strengthening economic growth and expanding international cooperation in the tourism industry.

Keywords: *tourism industry, international cooperation, geoeconomics, international tourist market, tourist flows, tourist products.*

**Вимоги до статей, що друкуються
у “Збірнику наукових праць Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)”**

Збірник призначений для фахівців, які цікавляться теоретичними та прикладними проблемами економіки, фінансів і кредиту, обліку і аудиту, менеджменту та маркетингу мікро-, мезо- та макрорівня національної та міжнародної економіки. Збірник надає можливість вченим та здобувачам наукових ступенів провести публічну апробацію, а науковій спільноті – ознайомитися з останніми результатами досліджень теоретичних і прикладних проблем національної та міжнародної економіки.

Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) включений до Переліку наукових фахових видань України, є науковим виданням, в якому можуть бути опубліковані основні результати дисертаційних робіт (наказ МОН №1328 від 21.12.2015 р.). Відповідно до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України (наказ МОН України від 15 січня 2018 року № 32) Збірнику присвоєно категорію «Б», що затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 № 886.

Збірник виходить до 4 разів на рік. Останні дати подання статей:

№1 – до 1 березня; №2 – до 1 травня; №3 – до 1 жовтня; №4 – до 1 грудня.

Для участі у формуванні збірника наукових праць необхідно подати:

1. Електронний варіант статті, оформлений відповідно до наведених нижче вимог, виконаний у редакторі MS Word.

2. Рецензію доктора наук (за тематикою статті) – для авторів без вченого ступеня. Відсканований документ повинен містити підпис рецензента, засвідчений печаткою установи, в якій він працює.

3. Файл із відомостями про автора (прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, поштова адреса для пересилання авторського примірника, контактні телефони, адреса електронної скриньки) та інформацією про кількість примірників і необхідність поштової пересилки.

4. Електронні копії анотації англійською мовою у форматах *jpeg* (сканована копія) та *doc* (у редакторі MS Word), завірену професійним перекладачем або викладачем англійської мови зі знанням економічної термінології.

5. Електронну копію платіжних документів (оплата здійснюється після прийняття позитивного рішення щодо друку статті).

Пакет перерахованих вище матеріалів надсилається на електронну скриньку:
sp_tsatu@tsatu.edu.ua, ivanvd@ukr.net

Структура статті:

1. Індекс УДК.

2. Прізвище та ініціали автора.

3. Відомості про автора – науковий ступінь, вчене звання, посада та місце роботи автора (повністю без абревіатур), e-mail.

4. Назва статті (до десяти слів).

5. Анотація мовою статті (від 300 до 500 знаків)

6. Ключові слова мовою статті (не менше шести слів або словосполучень).

7. Код JEL Classification.

8. Прізвище та ініціали автора (англійською).

9. Відомості про автора (англійською) – науковий ступінь, вчене звання, посада та місце роботи автора (повністю без абревіатур), e-mail.

10. Назва статті (англійською).

11. Розширена анотація англійською мовою (від 1600 до 1800 знаків) містить наступні розділи: постановка завдання, результати дослідження, висновки

12. Ключові слова (англійською).

13. Текст у структурованому вигляді із виділенням наступних елементів:

13.1 Постановка проблеми (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями);

13.2 Аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття);

13.3 Формулювання цілей статті (постановка завдання);

13.4 Виклад основного матеріалу (виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів);

13.5 Висновки (висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку).

14. Список використаних джерел (мовою оригіналу). Бібліографічний опис літературних джерел оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

15. Список використаних джерел в романській абетці (транслітерація) – References, оформлений відповідно до вимог APA (<http://www.apastyle.org>).

16. Вказати назву рубрики, в якій має бути надрукована стаття – відповідає назві однієї з наукових спеціальностей галузі знань "Соціальні та поведінкові науки", "Управління та адміністрування":

051 – Економіка;

71 – Облік і оподаткування;

72 – Фінанси, банківська справа та страхування;

073 – Менеджмент;

75 – Маркетинг;

76 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

Технічні вимоги до оформлення статті:

- Приймаються статті, написані однією із трьох мов: українською, російською, англійською.
- Назва файлу зі статтею – прізвище автора.
- Формат сторінки – А4.
- Поля з усіх боків – 2 см.
- Всі сторінки мають бути у книжковій орієнтації.
- Обсяг статті – не менше 10 друкованих сторінок.
- Окремі елементи статті:
  - Індекс УДК - Times New Roman, 12, напівжирний, вирівнювання ліворуч, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;
  - Прізвище та відомості про автора (авторів) - Times New Roman, 12, курсив, вирівнювання праворуч, інтервал – 1,0;
  - Порожній рядок;
  - Назва статті - Times New Roman, 16, великими літерами, напівжирний, вирівнювання по центру, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;
  - Порожній рядок;
  - Анотація та ключові слова - Times New Roman, 10, курсив, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 1,25 см;
  - Порожній рядок;
  - Код JEL Classification - Times New Roman, 12, напівжирний, вирівнювання ліворуч, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;

- Прізвище та відомості про автора (англійською) - Times New Roman, 12, курсив, вирівнювання праворуч, інтервал – 1,0;
- Порожній рядок;
- Назва статті (англійською) - Times New Roman, 16, великими літерами, напівжирний, вирівнювання по центру, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0 см;
- Порожній рядок;
- Анотація та ключові слова (англійською) - Times New Roman, 10, курсив, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 1,25 см;
- Порожній рядок;
- Текст статті - Times New Roman, 14, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,5, абзацний відступ – 1,25 см, назви підпунктів виділяються напівжирним шрифтом;
- Порожній рядок;
- Список використаних джерел – Times New Roman, 10, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0,5 см, слова "Список використаних джерел" виділяються напівжирним шрифтом;
- Порожній рядок;
- Список використаних джерел (англійською) - References – Times New Roman, 10, вирівнювання по ширині, інтервал – 1,0, абзацний відступ – 0,5 см;

- Оформлення таблиць:

Таблиця 1

Назва таблиці

- Оформлення ілюстрацій:

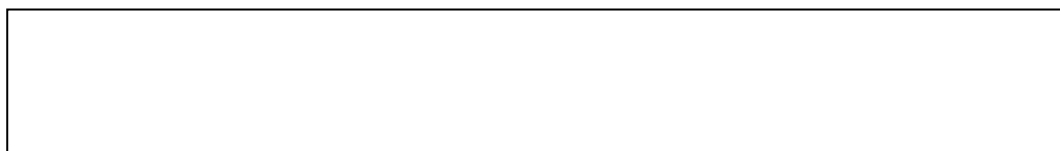

Рис. 1. Назва рисунку.

- Формули виконуються за допомогою вбудованого редактора формул MS Word і нумеруються з правого боку:

Формула (1)

- Абзаци позначати тільки клавішею "Enter", не застосовувати пробіли або табуляцію (клавіша "Tab").
- Посилання на літературу в тексті необхідно давати в квадратних дужках, наприклад, [3, с. 35; 8, с. 56-59], в яких перша цифра вказує порядковий номер джерела в списку літератури, а друга – відповідну сторінку в цьому джерелі; одне джерело (зі сторінкою) відокремлюється від іншого крапкою з комою.
- Всі статистичні дані мають бути підкріплені посиланнями на джерела.
- Всі цитати мають закінчуватися посиланнями на джерела.
- Кількість джерел у списку літератури повинна складати не менше 10 (з них не менше 4 іноземних).

- Посилання на підручники та науково-популярну літературу не допускаються.
- Назви праць у списку літератури розташовуються в порядку цитування.
- Скорочення слів і словосполучень, окрім загальноприйнятих, не допускається.

Редакція може відхилити статтю, якщо:

- відсутній повний пакет супровідних документів;
- оформлення статті не відповідає зазначеним вище вимогам;
- тематика статті не відповідає профілю видання;
- назва статті не відповідає змісту;
- стаття написана на низькому науковому рівні;
- матеріали повністю або частково публікувались раніше в інших виданнях або подані до розгляду редакціям інших журналів;
- стаття повністю або частково чужа (автор вчинив плагіат);
- порушена в статті проблема втратила актуальність.

Автори несуть відповідальність за точність наведених у статті термінів, прізвищ, даних, цитат, статистичних матеріалів тощо.

Усі матеріали, що надсилаються для публікації, проходять рецензування.

Рішення про публікацію статті приймає редколегія.

Рукописи, які відхилила редакційна колегія, авторам не повертаються.

Редакція залишає за собою право скорочувати, правити текст і змінювати назву статті.

Сподіваємося на плідну співпрацю!

Редакційна колегія Збірнику наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)

Контактні дані:

вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Запорізька обл. 69600, Україна

Декан факультету економіки і бізнесу Колокольчикова Ірина Володимирівна

Тел.: (067) 258-45-34

Відповідальний секретар – Завадських Ганна Миколаївна

Тел.: (097) 989-87-22, E-mail: SP_tsatu@tsatu.edu.ua

Збірник наукових праць
Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного
(економічні науки)

Наукове фахове видання

Випуск 49, том 3

Збірник виходить до 4-х разів на рік

Свідоцтво про державну реєстрацію
Друкованого засобу масової інформації
Міністерство юстиції
КВ № 24284-14124 ПР від 24.12.2019

Відповідальні за випуск збірника:

Яворська Т.І. - д.е.н., професор кафедри економіки і бізнесу
Колокольчикова І.В. - д.е.н., професор, декан факультету економіки і бізнесу
Завадських Г.М. – к.е.н., доцент кафедри економіки і бізнесу

Підписано до друку 01.12.2023 р. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Ум.-друк. арк. 13,0 Наклад 100.